

समाचार सन्देश

वर्ष १७, अङ्क ५ आई.पी.एस्. लेख रचनाको सँगालो, बैशाख ३ - १७, २०६५ (अप्रिल १६-३०, २००९)

श्रीलंकाली सञ्चारमाध्यममा सरकारको नियन्त्रण

- आईपीएस सम्वाददाता

कोलम्बो (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) - एसियाको सबैभन्दा लामो छापामार युद्ध समाप्तको विन्दुमा पुग्नैलाग्दा पृथकतावादी लिवरेसन टाइगर्स अफ तमिल ईलम (एलटिटिई) का विरुद्ध सञ्चालित सैनिक अभियानप्रति कठोर भएको भन्दै धेरै पत्रकारहरूले धम्की र ज्यादती अनुभव गरिरहेका छन् ।

नागरिकको हताहतीको बढ्दो संख्या, राष्ट्रसङ्घ र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायबाट 'युद्धविराम' का लागि बारम्बार गरिएको आग्रह र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय सहायताका लागि सरकारी अपिल नै वर्तमान समयका खास विषयहरू हुन् । "सायद पत्रकारहरूले सञ्चारमाध्यममाथि सरकारी हस्तक्षेपको त्रासकै कारण यी विषयमा कुरा गर्न पनि चाहँदैनन्" प्रतिशोधको त्रासका कारण आफ्नो नाम बताउन नचाहने एकजना बरिष्ठ पत्रकारले बताए । केही पत्रकारहरूले मुलुक नै छाड्न चाहेका छन् ।

उथायन र सुदर-ओली पत्रिकाका सम्पादक एन. विथियाथरनलाई यसैवर्षको फेब्रुअरीमा कोलम्बोमा तमिल विद्रोहीबाट भएको हवाई हमलासँग जोडेर हेर्न पर्याप्त प्रमाणको अभाव रहेको भन्दै कोलम्बोस्थित स्थानीय मजिस्ट्रेटको आदेशबाट दुई महिने थुनाबाट मुक्त गरिएको थियो ।

तमिल अल्पसंख्यक समुदायका विथियाथरनले एउटा अन्तर्वार्तामा उत्तरी क्षेत्रका विस्थापित तमिल नागरिकको पीडालाई प्रकाशमा ल्याउन चाहेपछि त्यसलाई रोक्ने उद्देश्यले आफूलाई थुनामा लिएको बताएका छन् । उनको स्थिति तालिम समुदायबाट आएका दर्जनौं पत्रकारको भै गम्भीर छ । उनीहरूलाई राष्ट्रपति महिन्दा राजपाक्षको सरकारले सन् २००८ जनवरीमा एलटिटिईका विरुद्धको युद्धलाई तीव्र पारेपछि विगतका १८ महिनामा तमिल समर्थित, युद्धविरोधी वा राष्ट्रविरोधीको रूपमा लिइने गरेको बताएका छन् ।

हजारौं लडाकु र नागरिकहरू द्वन्द्वका क्रममा मारिइसकेका छन् वा चोटग्रस्त छन् । विद्रोहीहरू अहिले उत्तरी तटीय जंगल क्षेत्रका सानो भू-भागमा सीमित भएका छन् जहाँ अखडा जमाएका तमिलहरूले हजारौं नागरिकलाई बाहिर निस्कन नदिई मानव ढालको रूपमा उपयोग गरेको सरकारको भनाई छ ।

बेलायत र फ्रान्सका विदेश मन्त्री तथा अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका बरिष्ठ व्यक्तिले कोलम्बो भ्रमणलाई तीव्रता दिएर द्वन्द्वग्रस्त क्षेत्रमा फसेका नागरिकलाई बाहिर निकाल्न युद्धविरामका लागि सरकारलाई मनाउने प्रयास गरिरहेका छन् । छ महिना अघि उत्तरका किलिनोच्ची र अन्य क्षेत्रका भित्री जंगलमा मुख्यालय बनाएर बसेका लडाकुलाई विस्थापित गर्न छ महिना अगाडि स्थल सेना

अघि बढ्न थालेदेखि नै समाचारदाताहरूलाई द्वन्द्वग्रस्त क्षेत्रमा प्रवेश गर्न र सैनिकप्रति हुने कुनै पनि आलोचनालाई सरकारले स्वीकार गरेको थिएन ।

द सन्डे टाइम्समा सैनिक मामिलाका सुपरिचित स्तम्भकार एवं लेखक इकवाल अथासले हप्तौंदेखि स्तम्भ लेखेका छैनन् र उनी विदेश पलायन भएको मानिन्छ । द्वन्द्वको शान्तिपूर्ण अन्त्यका निम्ति कृयाशील राष्ट्रिय शान्ति आयोग (एनपिसि) का कार्यकारी निर्देशक जेहान परेरा युद्धको समाचार सम्प्रेषण गर्न दिइएको छैन किनभने जनतासम्म युद्धको नागरिक हताहतीसम्बन्धी जानकारी दिन सरकार चाहन्न भन्छन् ।

"यसले मानिसको आत्मविश्वासलाई उच्च बनाएको छ किनभने उनीहरूले सरकारी धारणा मात्र सुन्न पाउँछन् र सफलताका

अनुरोध

'समाचार सन्देश' का सामग्री पुनः प्रकाशन/प्रसारणका लागि तयार पारिएका हुन् ।

हामी सबै क्षेत्रबाट रचनात्मक सुभावा, सल्लाह र प्रतिक्रियाको अपेक्षा गर्दछौं ।

- सम्पादक

विषयमा मात्र भनिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय समुदायलाई समेत के भइरहेको छ भनेर थाहा हुन्न र नागरिक हताहती बारेमा उनीहरूले थाहा पाएको भए युद्धका विषयमा बढी नै आलोचना गर्ने थिए” राजनीतिक विश्लेषक समेत रहेका परेराले बताए ।

युद्धको सफलताले ठूलो जनसमूहको समर्थन जित्न सफल भएको छ । शनिवारमात्र राजपाक्षको सत्तारूढ दलले पश्चिमी प्रान्तमा भएको निर्वाचनमा दुई तिहाई मत पाएर विजयी भएको छ र राजधानी सहर कोलम्बो समेतका स्थानबाट प्रमुख विपक्षी युनाइटेड नेसनल पार्टीलाई पराजित गरेको छ ।

युद्धको मूल्य धेरै चर्को हुन्छ भनेर जोड दिँदै परेराले भने - सन्तुलित रिपोर्टिङ गर्न अनुमति दिइएमा युद्धको मूल्यका विषयमा चर्को आलोचना हुने थियो ।

सरकारले युद्ध समाचारका विषयमा विगत धेरै महिनादेखि निन्दा गर्दै दबाव दिएको छ । सन् २००९ जनवरीमा हडकडमा सम्पन्न एसिया प्रशान्त क्षेत्रका पत्रकार संघ र ट्रेड युनियनसँग आबद्ध एक समूहको भेलाले श्रीलंकामा मिडियामाथि जारी आक्रमणलाई लिएर गम्भीर चिन्ता व्यक्त गर्दै श्रीलंका सरकारले कानूनको सम्मान गर्न र आफ्नो दायित्वलाई बुझ्न आग्रह गरेको छ ।

एउटा संयुक्त वक्तव्यमा उक्त समूहले श्रीलंकामा सञ्चारमाध्यमको खराब अवस्थाका बारेमा ध्यानाकर्षण गराएको छ र खास चासोका विषयलाई उजागर गरेको छ: वरिष्ठ सम्पादक लसन्था विक्रमातुन्गाको हत्या, स्वतन्त्र सिरसा टिभीमा आगजनी, पत्रिकाका एकजना सम्पादक र उनकी श्रीमतीमाथि चक्कु प्रहार तथा मन्त्री र अन्य वरिष्ठ सरकारी अधिकारीबाट पत्रकार र सञ्चारकर्मीमाथि मौखिक धम्की ।

“श्रीलंकाका धेरै सुपरिचित पत्रकारले जीउज्यानमै जोखिम देखेर आफ्नो मुलुक छाडेका छन्” त्यस समूहले बताएको छ । श्रीलंकाको सबैभन्दा ठूलो सञ्चार निकाय श्रीलंका प्रेस इन्स्टिच्यूटले पत्रकारलाई सेवा दिन वा उनीहरूलाई विदेशमा पठाउनका लागि विशेष कोष स्थापना गरेको छ ।

जनवरीमा अमेरिकी विदेश मन्त्रालयले सञ्चार माध्यममाथि आक्रमण र धम्कीहरू नियन्त्रण गर्न सरकार समक्ष आग्रह गरेको छ । “कुनै पनि प्रजातन्त्रको निरन्तरता र स्वास्थ्यलाई सुनिश्चित गर्न स्वतन्त्र मिडिया महत्वपूर्ण हुन्छ” यसले बताएको छ ।

राष्ट्रपति राजापक्षेले पत्रपत्रिकाका सम्पादकहरूसँग नियमितरूपमा छलफल गरेका छन् र हत्या वा अपहरणमा सरकारको कुनै भूमिका रहेको कुरालाई खण्डन गर्दै आएका छन् । सरकारको प्रतिष्ठालाई बदनाम गर्नका निम्ति एउटा समूहले यस्तो कार्य गरेको उनको दाबी छ ।

फेब्रुअरी १ मा रक्षा सचिव गोटाबाया राजपाक्षेले विदेशी सञ्चारमाध्यमले नराम्रो परिणामको सामना गर्नुपर्ने र जिम्मेवारीपूर्वक व्यवहार नगरेमा देशबाटै निकालिने चेतावनी दिएका छन् । एउटा वक्तव्यमा उनले द्वन्द्वग्रस्त क्षेत्रमा नागरिकको मृत्यु र पीडाका सम्बन्धमा केही अन्तर्राष्ट्रिय मिडियाले पक्षपातपूर्ण रिपोर्टिङ गरेको आक्षेप लगाएका छन् ।

केही विश्लेषकहरूले मिडिया र सरकारबीचको भगडा दशकौँदेखि चलिरहेको बताउँछन् । वरिष्ठ पत्रकार एवं सरकारी स्वामित्वको सन्डे अब्जर्भरका पूर्व सम्पादक तथा मिडिया अधिकारकर्मी लक्ष्मण गुनसेकरा विगत ३० वर्षदेखिको शसस्त्र द्वन्द्वका क्रममा मिडियाले युद्धको समाचार दिँदा जातीय विभेदलाई प्रस्तुत गरिरहेको बताउँछन् ।

“मिडियाको एउटा पक्षले अल्पसंख्यकको समस्या र विचारलाई ध्यान दिएका छैनन्” उनले भने । यसैबीच मिडियाले सार्वजनिक मामिला र सुशासनको आलोचनात्मक कभरेज गर्दा ‘वाचडग’ को भूमिका निर्वाह गर्न प्रयास गरेका छन् तर यसो गर्दा समेत हरेक सरकारबाट

डरलाग्दो दबाव भेल्लु परेको छ ।

गुनसेकराले वर्तमान सरकारले विगतको जस्तैगरी विद्रोहलाई दबाउन वास्तविक शक्ति उपयोग गर्ने नाममा राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यमलाई चुप लगाउनेतर्फ ध्यान दिएको छ । विगत दुई दशकभन्दा बढीदेखि युद्ध समाचार सम्प्रेषण गर्ने उत्तरका एकजना पत्रकारले भने, “सरकारले जे भनिरहेको हुन्छ हामीले त्यो मात्र रिपोर्ट गर्नुपर्दछ । कुनै पनि नकारात्मक भएमा गम्भीर परिणाम भोग्नुपर्दछ ।”

उनले सन् २००८ को जनवरीमा अपरेशनलाई तीव्र बनाइएपछि स्वतन्त्र ढंगबाट बोल्ने स्थल कमन्डरहरू समेत चुप लागेका र उनीहरूलाई भेट्न कठिनाई भएको बताए । “रणनीति नै छ कि सरकार युद्ध मैदानमा कुनै प्रकारको क्षति भएको र त्यहाँ कार्यरत सिपाहीको आत्मविश्वासमा प्रभाव पार्ने घटनाक्रमलाई सार्वजनिक होस् भन्ने चाहन्न” ती पत्रकारले आईपीएसलाई बताए ।

गुनसेकरा अन्य युद्ध-प्रभावित मुलुकमा समेत मिडियामाथि दबाव हुने गर्दछ तर मिडियाले साहस देखाएका र विषयलाई उठाएका छन् । “यहाँ भने कडा नियन्त्रण र प्रभावको डरका कारण मिडिया चुपचाप छन्” उनले थपे । विगत २५ वर्षको अवधिमा दर्जनौँ पत्रकार मारिइसकेका छन् जबकी यसभन्दा धेरैलाई तर्साउने र धम्की दिइने गरिएको गुनसेकरा बताउँछन् ।

जनवरीमा सरकारले सन् २००६ को जनवरीदेखि ९ जना पत्रकारको हत्या भएको, २७ जनामाथि आक्रमण भएको र अरु पाँचजनाको अपहरण भएको जनाएको छ । अपहरणमा परेकामध्ये चारजना भेटिएका छन् र एकजना अझै हराइरहेका छन्, सरकारका प्रमुख सचेतक दिनेस गुनवर्द्धनेले संसदमा बताएका छन् । पत्रकारको हत्याका सम्बन्धमा प्रहरीले महत्वपूर्ण सूचना संकलन गरेको समेत उनले बताएका छन् ।

तथापि यी आश्वासनका बावजुद यस्ता आपराधिक कार्य गर्ने कुनै एक अपराधी समेतलाई पक्राउ गर्न सकिएको छैन ।

बर्मेली शरणार्थीलाई वस्तुका रूपमा व्यवहार गरिन्छ

– मारिना लिटभिन्स्की

वासिङ्टन (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – संयुक्तराज्य अमेरिकाको परराष्ट्रसम्बन्धी सिनेट समितिले गत बिहीबार सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदन बर्मेली आप्रवासी एवं शरणार्थीको आश्रय मागिरहेका नागरिकमाथि गरिएका दुर्व्यवहारका सम्बन्धमा प्रमुख रूपमा केन्द्रित छ ।

सन २००७ मा अवैध ओसारपसारका घटनासम्बन्धी डरलाग्दा तथ्य प्राप्त भएपछि सो प्रतिवेदन तयार पार्न खटिएका समितिका सदस्यहरूले एक वर्षको अवधिमा प्राप्त आक्षेपका घटनाको समीक्षा गरेका थिए । “मलेसिया र दक्षिणी थाइल्याण्डमा बर्मेली आप्रवासीको अवैध ओसारपसार र घुसखोरी” सम्बन्धी सो प्रतिवेदन मलेसिया र त्यससँग जोडिएको थाइल्याण्ड सीमाक्षेत्रमा भएका अवैध ओसारपसार र घुसखोरीका घटनाहरू प्रत्यक्षदर्शीको भनाइमा आधारित छ ।

प्रतिवेदक समितिलाई यससम्बन्धी सूचना संयुक्तराज्य अमेरिका र विश्वका अन्य देशमा पुनर्स्थापित बर्मेली पूर्व शरणार्थीबाट प्राप्त भएको हो । धेरैजसो बर्मेली आप्रवासीहरू त्यहाँस्थित राज्य शान्ति तथा विकास परिषद (एसपीडीसी) र बर्मेली सैनिक सरकार, जुन्ताबाट व्यापक रूपमा हुनेगरेका मानवअधिकार हननसम्बन्धी घटनाबाट बचन तथा मलेसियास्थित राष्ट्रसङ्घीय शरणार्थी उच्चायोगमा दर्ता गरी तेस्रो विश्वका देशमा पुनर्स्थापनाका लागि

मलेसिया भाग्ने गरेको प्रतिवेदनमा उल्लेख छ ।

मलेसियामा यस्ता बर्मेली आप्रवासीलाई उनीहरूसँग परिचयपत्र तथा राष्ट्रसङ्घीय उच्चायोगमा दर्ता भए या नभए पनि प्रायः त्यहाँका अधिकारीले पक्राउ गर्ने गर्छन् । उनीहरू मलेसियाली अधिकारीबाट थुनाबाटै मलेसियाको सीमाक्षेत्रको थाइल्याण्ड हुँदै स्वदेश फर्काइन्छन् ।

थाइल्याण्डको यो सीमामा ल्याइएपछि त्यहाँ रहने मानव तस्करहरूले ती शरणार्थीलाई व्यक्तिगत रूपमा मोलमोलाई गरी घुस मार्ने गर्छन् । आप्रवासीहरू भन्छन् - मागेजति पैसा दिन सकेमा मात्र त्यहाँ स्वतन्त्रता सम्भव छ । त्यहाँ घुस लिने विभिन्न खालका प्रक्रियाहरू तोकिएका छन् र कतिपयले त क्वालालम्पुरमा खोलिएको बैंक खातामा नै पैसा पठाउन लगाउँछन् ।

थाई मलेसियाली सीमामा रहेको बुकित काईयु हिताम स्थान मलेसियाका अधिकारीले रेला नामको भिजिलान्तेको प्रयोग गरेर बर्माका रहेका अल्पसंख्यक जाति रोहिङ्ग्यासलाई पक्राउ गरी स्वदेश फर्काउने कामका लागि साभ्ना थलोक रूपमा प्रयोग गर्दछन् । सो समुदायलाई बर्माले पनि आफ्ना नागरिकका रूपमा स्वीकार गर्दैन ।

ती आप्रवासीहरू भन्छन् - घुसका रूपमा मागिएको पैसा जसले तिर्न सक्दैन तिनीहरूलाई थाइल्याण्डमा लगेर फुटपाथे

व्यापारीका साथै माछा मार्नेदेखि वेश्यावृत्तिमा संलग्न व्यक्ति तथा संस्थाका प्रतिनिधिका रूपमा समेत काम गर्न लगाउने गरिन्छ ।

मानवअधिकारवादीहरूको गम्भीर आरोप छ कि प्रहरी, अध्यागमन एवं अन्य क्षेत्रका कर्मचारीले थाइल्याण्डमा उक्त अल्पसंख्यक जातिको मानव व्यापार गर्नुका साथै तिनीहरूलाई चीनको दक्षिणी समुद्रमा माछा मार्ने काममा लगाउने गर्दछन् ।

मानवअधिकारवादी संस्था ह्युमन राइट वाचका एशिया उपनिर्देशक एलाईन पिएरसन भन्छन् - बर्मेली सरकारको दबाव खेपिरहेका बर्मेली नागरिकलाई मलेसियाली सरकारी अधिकारी र मानव तस्करहरूले शोषण गरिरहेका छन् ।

उक्त सीमा क्षेत्रमा रहेका बर्मेली महिलामाथि हुने गरेका यौनजन्य हिंसाका धेरै घटनाहरू उक्त समितिले आफ्नो प्रतिवेदनमा समेटेको छ । एक गैर नाफामुलक गैर सरकारी संस्थाका प्रतिनिधिले भने- थाई सीमा क्षेत्रमा फर्काइएका अधिकांश युवतीलाई आफ्ना श्रीमानकै अधि यौन शोषण गरिन्छ तर

सामूहिक बलात्कार गर्नेहरूबाट मारिने डरले बोल्न समेत उनीहरू सक्दैनन्। उनका अनुसार महिलाहरू यहाँ प्रायः यौन उद्योगको प्रयोजनका लागि बेचिने गर्दछन्।

“वस्तुका रूपमा लामो समयदेखि भइरहेको बर्मेली शरणार्थीको किनबेच आपत्तिजनक व्यवहार हो र हामी यसको निन्दा गर्दछौं” आप्रवासी मजदुरको हकहितमा कार्यरत एक गैर नाफामुलक समूह तेनागानिताका कार्यकारी निर्देशक इरेन फर्नान्डेजले आईपीएसलाई बताए। प्रहरी पोशाकका नागरिककै संलग्नतामा हुने यस्तो व्यापारमा कैयौं प्रमाण भए पनि नसुनिनु आपत्तिजनक छ, उनले भने।

मलेसियाले आप्रवासी एवं अन्य विदेशी नागरिकको हक अधिकारको संरक्षणसम्बन्धी महत्वपूर्ण अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौतालाई सम्मान गर्दैन र त्यहाँ रहेका विदेशी नागरिकका लागि समेत शरणार्थीसम्बन्धी कानुनी अधिकारलाई लागू गराउँदैन, फर्नान्डेज भन्छन्।

वैदेशिक रोजगारीका लागि विदेशबाट आउने कामदार मलेसियाको बढ्दो आर्थिक वृद्धिदरको प्रमुख आधार मानिन्छ। यकिन एवं आधिकारिक तथ्याङ्क नभेटिए पनि मलेसियामा त्यहाँ अनुमानित एघार लाख नागरिक १२ देशबाट गई काम गरिरहेका छन्। यसका अतिरिक्त कम्तीमा दश लाख अवैध कामदारहरू त्यहाँ कार्यरत छन्।

हुनत कामका लागि मलेसियाले यसरी त्यहाँ भित्रिने बर्मेली नागरिकको आगमनलाई स्वीकार गर्दछ तर आप्रवासी एवं शरणार्थीका रूपमा शरण माग्न आउने यस्ता

नागरिकबाट भने उसले राष्ट्रिय सुरक्षामा नै खतरा उत्पन्न हुने ठान्दछ।

दि न्युयोर्क टाइम्ससँगको एक अन्तर्वार्तामा रेलाका महानिर्देशक जाईदोन आसमोनी भन्छन्, “हामीकहाँ वामपन्थी त छैनन् तर यतिखेर भने अवैध रूपमा आप्रवासीहरू भित्रिने गरेका छन्। तपाईंलाई थाहा नै छ कि मलेसियामा यसरी अवैध रूपमा भित्रिनेहरू नै दोस्रो शत्रुका रूपमा रहेका छन्।”

सन १९९५ देखि आजसम्म संयुक्तराज्य अमेरिकामा पुनर्स्थापना भइसकेका करिब चालीस हजार बर्मेली शरणार्थीमध्ये धेरैजसो मलेसिया हुँदै त्यहाँ पुगेका हुन्।

यस्ता किसिमको अवैध मानव ओसारपसार सम्बन्धमा प्राप्त भएका आक्षेपका बारेमा बुझ्नका लागि सो समितिका कर्मचारीले सन् २००८ को अगस्टमा मलेसियाको अध्यागमन विभाग र प्रधानमन्त्रीको कार्यालयका कर्मचारीलाई छुट्टाछुट्टै भेटेका थिए। तर मलेसियाका अध्यागमन महानिर्देशक दातुक मोहम्मद विन आदम र लामो समयसम्म त्यहाँको अध्यागमनमा काम गरेका अर्का एक कर्मचारी दातुक ईसाक हाजी मोहम्मदले भने मलेसियाको अध्यागमन र अन्य अधिकारीले मलेसियामा बर्मेली आप्रवासीमाथि हुने गरेका भनिएका यस्ता कुनै पनि किसिमका दुर्व्यवहारका आक्षेपहरूलाई स्वीकार्दैनन्।

हालै मलेसिया स्टारमा गरिएको एक रिपोर्टिङमा मलेसियाका गृहमन्त्री दातुक सेरी सियाद हमिद अन्वरले पनि अवैध रूपमा त्यहाँ बसिरहेका विदेशी हजारौं नागरिकलाई जेलमा राखिएको र तिनीहरूलाई मानव तस्करहरू समक्ष बेचिएको भन्ने भनाइप्रति असहमति जनाएका छन्। उनी भन्छन्, “म यो भनाइप्रति पूर्ण रूपमा असहमत छु, न मलेसियाली सरकार या यहाँका सरकारी अधिकारीले नै यसरी मानिस बेचेर पैसा उठाउने गरेका छन्।”

जे भए तापनि यसैवर्षको अप्रिल महिनाको एक प्रतिवेदन अनुसार त्यहाँका प्रहरी महानिरीक्षक मुसा हसनले ती आक्षेपहरूका सम्बन्धमा आएका घटना बारेमा अनुसन्धान सुरु गरिएको बताएका छन्।

बर्मेलीहरू शरणार्थीका रूपमा थाइल्याण्ड, मलेसिया एवं अन्य देशहरूमा बाहिरिनुको कारण बर्माका छिमेकी देशहरूले खाद्यान्न एवं मानवीय सहयोगमा दिने गरेको दशौं लाख डलर बराबरको सहयोग नै हो। समितिले बर्माबाट शरणार्थीका रूपमा बाहिरिएकाबाट आसियान राष्ट्रमा पर्ने असर कम गर्न बर्मेली सैनिक सरकार जुन्ताले क्षतीपूर्ति उपलब्ध गराउनु पर्दछ भनेको छ।

यो प्रतिवेदनले मलेसिया र त्यसको सीमा क्षेत्रमा रहेका बर्मेली एवं अन्य आप्रवासीमा अवैध किसिमले हुने गरेका मानव ओसारपसार, बेचबिखन एवं दासतासम्बन्धी विषयलाई सम्बोधन गर्न पनि मलेसियाली सरकारलाई भनेको छ। महिला तथा बालबालिकासम्बन्धी सबै किसिमका विभेदको उन्मूलनसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धीको पक्षराष्ट्र भएको हैसियतले मलेसिया सरकारले यस विषयमा विशेष गरी शरणार्थीका रूपमा रहने महिला एवं बालबालिकाका सम्बन्धमा विचार गर्न पनि आग्रह गरिएको छ।

ट्युमन राईटस् वाचका कार्यकर्ता भन्छन्, “शरणार्थी एवं मानव ओसारपसारका कारण पीडितहरूको अधिकारको पक्षमा निर्मित यस प्रतिवेदनको कार्यान्वयनमा मलेसियाका प्रधानमन्त्री नजिव रजाकले काम गर्नुपर्छ।”

अन्यायमा परेका आप्रवासी तथा शरणार्थीका पक्षमा थप सूचना प्राप्त गर्न तथा मलेसिया र थाइल्याण्डका सरकारलाई यी नागरिकका लागि आवश्यक प्राविधिक एवं अन्य सहयोग उपलब्ध गराउन अमेरिकाले अन्य देशका दातृ समुदायको समेत समन्वयमा काम गर्न उक्त प्रतिवेदनले सुझाव दिएको छ।

थाइल्याण्डमा वेवसाइट र विदेशी सञ्चारमाध्यममाथि सेन्सर

– मारवान माकन-मार्कर

बैंकक (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – बैंककका सडकमा राता कपडा लगाएका प्रदर्शनकारीमाथि कारवाही गर्ने गरी थाई सरकारले आपतकालीन कानून लगाउनुको अर्थ सैनिक प्रयोग मात्र यसको उद्देश्य नरहेको पुष्टि भएको छ । यहाँ सेन्सर गर्ने अधिकार प्राप्त गरेका मुलुकका अधिकारीले सरकारको आलोचना गर्ने सञ्चारमाध्यमलाई चुप लगाउने छुट समेत पाएका छन् ।

सप्ताहान्तमा सेन्सरको वातावरण राजधानी र छिमेकी प्रान्तभन्दा बाहिर समेत विस्तारित भएको थियो जहाँ आपतकालीन घोषणा अभै कायम छ । उत्तरी र उत्तरपूर्वी प्रान्तहरूमा राता कपडाधारी सरकार विरोधीलाई सहानुभूति राख्ने सामुदायिक रेडियो स्टेसनहरूमा प्रहरीले छापा मार्नुका साथै तिनीहरूलाई बन्द पनि गरिदिएको छ ।

सूचना तथा प्रविधि मन्त्रीले आफ्नो बाहुबलको मद्दतले इन्टरनेट सेवा प्रदायकहरूलाई ६७ वटा वेवसाइट बन्द गर्न लगाए । यो संख्या अझ बढ्न सक्छ, एकजना सञ्चार अधिकारकर्मी चेतावनी दिन्छन् । उनी भन्छन्, “रातो कपडा लगाउनेप्रति सहानुभूति नराख्ने तर सरकारको

आलोचना गर्ने वेवसाइट समेतमाथि लक्षित गरिएको छ ।”

डेमोक्रेटिक पार्टीको नेतृत्वको चार महिना पुरानो संयुक्त सरकारले राजधानीमा अप्रिल १३ देखि १४ सम्म देखिएको हिंसा र सडकका उत्पातलाई नियन्त्रण गर्न यस्ता उपायहरू न्यायपूर्ण रहेको बताइरहेको छ । सडकका विभिन्न स्थानमा राता कपडा लगाउने क्षुब्ध प्रदर्शनकारी र सुरक्षाबलबीचको मुठभेडमा १०० जना घाइते भएका थिए भने दुईजना मारिएको आशङ्का छ ।

“रेडियो स्टेसन बन्द गरिएका थिए किनभने तिनीहरू हिंसालाई बढावा दिन प्रयोग गरिएका थिए” डेमोक्रेटिक पार्टीका प्रवक्ता बरानाज स्मृथाराकासले पत्रकारहरूलाई बताए । “हिंसालाई प्रोत्साहित गर्नेगरी प्रयोग हुनासाथ वाक् स्वतन्त्रताको अधिकार समाप्त हुन्छ ।”

“सरकारले बैंककमा भइरहेको ‘रातो उपद्रव’ लाई समाप्त पारेको भए पनि परिस्थिति अभै टुट्ने अवस्थामै छ” उनले थपे । “सरकारको मुख्य प्रयास राता कपडाधारी सदस्यहरूको आतङ्क रोक्नु र उनीहरूबाट सिर्जना हुनसक्ने सशस्त्र प्रतिरोध अभियानलाई

नियन्त्रण गर्नु हो ।”

रातो कपडाधारीको मुखपत्र रहेको उपग्रहीय समाचार प्रसारक ‘डि स्टेसन’ लाई बन्द गरेलगत्तै अप्रिल १३ मा सुरु भएको सेन्सरसम्बन्धी कानूनले स्थानीय सञ्चारमाध्यमलाई अण्ड्यारोमा पारेर पक्षपातपूर्ण व्यवहार प्रदर्शन गर्न थालेको सार्वजनिक भएको छ । मूलधारका छापा तथा विद्युतीय माध्यमलाई सेन्सर गरिएको थिएन किनभने तिनीहरूले डेमोक्रेटिक पार्टीको नेतृत्वको गठबन्धन सरकारलाई सकारात्मक रूपबाट प्रस्तुत गरेका थिए ।

“ती समाचारपत्रलाई सरकारबाट दबाव दिइएको थिएन । तिनीहरूले यस्तै चाहेका थिए किनभने तिनीहरूले डेमोक्रेट र उनीहरूलाई सहयोग गर्नेलाई रुचाउँछन्, राता कपडाधारीलाई घृणा गर्दछन्” नाम बताउन नचाहने एकजना बरिष्ठ पत्रकारले आईपीएसलाई बताए । “त्यसकारण तिनीहरू

सेन्सरका सम्बन्धमा त्यति चिन्तित छैनन् ।”

मुलधारका टेलिभिजन स्टेसन भने केही दबावमा थिए, उनले बताए । “मेरा हाकिमलाई एकजना शक्तिशाली व्यक्तिले सैनिक वा सरकारलाई क्षति पुग्ने किसिमका दृश्यहरू प्रसार नगर्न भनेका छन् ।”

एकजना सम्मानित मिडिया विश्लेषकले मुलधारका मिडियाले एकपक्षीय सामग्री सम्प्रेषण गरेकोमा दोष देख्छन् जहाँ विभिन्न प्रान्तबाट राजधानीमा प्रदर्शनमा उत्रेका हजारौं राता कपडा लगाउने व्यक्तिका सम्बन्धमा समाचार प्रवाहित गर्न सामान्य प्रयास समेत गरिएको थिएन । यस्तो प्रदर्शन तानाशाहीका विरुद्ध गठित युनाइटेड फ्रन्ट अफ डेमोक्रेसीको (युडिडि) आह्वानमा भएको हो ।

“युडिडिका जुलुसका बारेमा समाचारहरू प्रकाशित गरिएका थिएनन् र प्रकाशित गरे पनि त्यो जुलुसको नकारात्मक पक्षमा केन्द्रित थियो” बैककको चुलालोडकोर्न विश्वविद्यालयमा सञ्चार प्राध्यापक उबोनरात सिरियुवासाकले बताइन् । “मिडियाले थाइल्याण्डका सबै राजनीतिक रङ्गलाई सम्प्रेषण गर्नुपर्दछ किनभने त्यो नै उनीहरूको समाजप्रतिको जिम्मेवारी हो । तिनीहरूले व्यावसायिक र तटस्थ हुन प्रयास गर्नुपर्दछ ।”

“मूलधारका मिडियाबाट भएको पक्षपातपूर्ण समाचार सम्प्रेषणले युडिडिका समर्थकलाई धेरै बेखुसी र निरास बनाएको छ” उनले अन्तर्वार्तामा थपिन् । “यी सीमान्तकृत मानिसले वैकल्पिक मिडिया खोज्नु बाहेक अर्को विकल्प थिएन र उनीहरूले सामुदायिक रेडियो र इन्टरनेट वेवसाइटलाई रोजेका थिए ।”

मुलधारका मिडियालाई नछोए पनि वैकल्पिक मिडियालाई सेन्सरको लक्षमा पारिएको यो पहिलोपटक भने होइन । सैनिकहरूले थाइल्याण्डमा सन् २००६ को सेप्टेम्बरमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री थाक्सिन सिनावात्रालाई शक्तिबाट हटाउँदै सैनिक शासन लगाउनासाथ ३०० भन्दा बढी सामुदायिक र स्थानीय रेडियो स्टेसनलाई बन्द गरिएको थियो ।

“उत्तरका सबै सामुदायिक रेडियो स्टेसनलाई मानिसको एकतामा खलल पुऱ्याएको र असमझदारी सिर्जना गरेको भन्दै अस्थायीरूपमा बन्द गरियो” थाइल्याण्डको सबैभन्दा ठूलो अंग्रेजी-भाषी पत्रिका बैकक पोस्टले १८औं सैनिक विद्रोहका सम्बन्धमा लेखेको थियो । “सामुदायिक रेडियोहरू जुन्ता अधिकारीका निमित्त सबैभन्दा ठूलो खतराका रूपमा देखिएका छन् किनभने तिनीहरूलाई जुन्ताका विरुद्धमा सर्वसाधारणलाई उकास्नका निमित्त अपदस्थ प्रधानमन्त्रीका समर्थकबाट प्रयोग गरिएका छन् ।”

राता कपडा लगाउनेतर्फ लक्षित गरिएको हालको सेन्सर मुलुकको पछिल्लो सैनिक सत्ताको मिडिया नीतिसँग समानान्तर रहेको छ । चुप रहन भनिएका धेरैजसो खुलेरै थाक्सिनका समर्थक बनेका छन् ।

समाचारपत्रहरूले चिच्याहटपूर्ण शीर्षक बनाएर प्रतिक्रिया जनाएका छन् र राता कपडाधारीको असफल क्रान्तिका सम्बन्धमा तीखा टिप्पणी छापेका छन् । टेलिभिजन स्टेसनले समेत यस्तै अभिव्यक्ति दिइरहेका छन् ।

राता कपडा लगाउनेहरूले मूलधारका मिडियाको एकलकाँटे सम्प्रेषणबाट क्षुब्ध भएका छन् । “थाइल्याण्डमा प्रेस सरकारसँग नतमस्तक छ । यो व्यापारिक साभेदारीजस्तो भएको छ” बैकक निवासी सोम्चाई नाम बताउने ४७ वर्षीय एक व्यक्तिले बताए । “तिनीहरूले हामीलाई आत्मसमर्पण गर्न भन्दैछन् । तिनीहरूलाई राष्ट्रिय मिडिया भन्न सकिन्न ।”

“हामीहरू थाइल्याण्डका पत्रकारलाई विश्वास गर्न सक्दैनौं किनभने जेकुरा हामीलाई थाहा छ त्यो समाचार बन्दैन” व्यापारिक महिला सालुकजित साडमुआडले बताइन् । उनी पनि सोम्चाईजस्तै अप्रिल १४ मा भएको ५०० जना राता कपडा लगाउनेहरूकै बीचमा रहेर प्रदर्शनमा सहभागी भएकी थिइन् । “समाचारका लागि हामीले वेवसाइट र विदेशी मिडियामा भर गर्नु परेको छ ।”

“मैले थाइल्याण्डका टेलिभिजनमा राता कपडा लगाउनेहरूका सम्बन्धमा जे देखिरहेकी छु त्यो सत्य होइन । धेरै घटनाहरू अबै बाहिर ल्याइएका छैनन्” ३४ वर्षीया सनम लुआडले प्रदर्शनस्थलबाट बताइन् । “मानिसहरू क्रुद्ध बनेका छन् किनभने पत्रपत्रिका र टेलिभिजनहरूले जे भनिरहेका छन् त्यो सत्य होइन ।”

इराकमा बीस लाखभन्दा बढी शरणार्थी घर फर्कने प्रतिक्रिया

– मारिना लिन्टविन्स्की

वासिङ्टन (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – इराक सरकार र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले २६ लाख विस्थापित इराकी जनतालाई स्वदेश फर्कनका निम्ति सुरक्षित वातावरण सिर्जना गरिनु पर्दछ, शरणार्थीका क्षेत्रमा कार्यरत गैर नाफामुलक समूह रेफ्युजी इन्टरनेसनल (आरआई) ले प्रकाशित गरेको नयाँ स्थलगत प्रतिवेदनले भनेको छ ।

इराकका विस्थापितसम्बन्धी गत साता सार्वजनिक एक प्रतिवेदनका अनुसार यसरी घर फर्किन चाहने इराकी नागरिकलाई प्रोत्साहित गर्नुको सट्टा इराक सरकारले घर फर्किन चाहने नागरिकको संख्यात्मक क्षमता अनुरूपको मूल्याङ्कन गर्न सकिरहेको छैन । इराकका यी विस्थापितहरू वास्तवमा आश्रय, विद्युत, पानी, रोजगारी र स्वास्थ्य उपचारका लागि सङ्घर्ष गर्नकै लागि आफ्ना घर फर्किएका छन्, प्रतिवेदन भन्छ ।

विस्थापितलाई घर फर्किन निकै नै ठूलो दबाव रहेको छ । तर समस्या के छ भने उनीहरू आफ्ना छिमेकमा भएको जातीय विनास र कमजोर सरकारी सेवाबीच घर फर्किनुपरेको छ – सो संस्थाका अध्यक्ष केन

वेकन भन्छन् ।

ती प्रतिवेदकहरूले इराकका बगदाद, एस्कान्देरिया, फल्लुजा, करवाला र हिल्लाको भ्रमण गरी तयार पारिएको प्रतिवेदनले त्यहाँ प्राप्त मानवीय सहयोगको अवस्थाका बारेमा मूल्याङ्कन गरेको थियो । प्रतिवेदन भन्छ – त्यहाँको अवस्थाको विस्तृत चित्र प्राप्त गर्न त्यहाँ रहेका अन्तर्राष्ट्रिय दातृ समुदाय सक्षम हुन सकेनन् र राष्ट्रसङ्घीय कर्मचारीलाई लगाइएको प्रतिबन्धलाई वास्तविक सुरक्षा वातावरण अनुरूप बनाइनुपर्छ ।

“सुरक्षामा सुधार आएको भएपनि राष्ट्रसङ्घीय कर्मचारीमाथि लगाइएको सुरक्षा अबरोधहरू न्यायसंगत छैनन्” बेकनले भने । “कसैले पनि इराक पूर्णरूपमा सुरक्षित छ भनेर बताइरहेका छैनन् तर जोखिममा परेका मानिससँगको पहुँचका निम्ति राष्ट्रसङ्घीय कर्मचारीको सुरक्षा प्रत्याभूति दिने उपायहरू छन् ।”

आरआईबाट अन्तर्वार्ता लिइएका इराकीहरूले राष्ट्रसङ्घ फर्केर पूर्णरूपमा कार्य गरेको हेर्ने इच्छा व्यक्त गरेका थिए ।

“हामीले कठिन परिस्थितिमा बसिरहेका विस्थापित इराकीहरूको समूहसँग भ्रमण गर्नु र उनीहरू विस्थापन र आप्रवास मन्त्रालयमा दर्ता थिएनन्” बेकनले थपे । “तिनीहरूले राष्ट्रसङ्घीय निकाय वा दातृ संस्थाहरूबाट सहायता प्राप्त गर्न प्रतिक्रिया गरिरहेका थिए ।”

फिर्तिमा सहयोग गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय आप्रवास संगठन (आइओएम) का अनुसार ५०,००० परिवार मात्र स्वदेश फर्केका छन् र उनीहरूमध्ये अधिकांश बगदाद गएका थिए र तिनीहरूमध्ये ८ प्रतिशत मात्र अन्य मुलुकबाट आएका शरणार्थी थिए । यसबाहेक, आइओएमको सर्वेक्षणले २६ लाख आन्तरिक विस्थापितमध्ये ६१ प्रतिशत फिर्ता हुन चाहन्छन् तर यस्तो होला भन्नेमा उनीहरूले विश्वास नगरेको देखाएको छ । ती शरणार्थीमध्ये भण्डै १५ लाख २००६ फेब्रुअरीमा भएको समारा बम विस्फोटपश्चात विस्थापित भएका थिए ।

शरणार्थीसम्बन्धी राष्ट्रसङ्घीय उच्चायुक्तको कार्यालय (युएनएचसिआर) ले जोर्डन र सिरियाबाट आएका करिब ७८० शरणार्थीलाई सहयोग गरेको बताएको थियो जसले स्वेच्छकरूपमा इराक फर्कन चाहेका थिए। उक्त संस्थाले निकट भविष्यमै व्यापक ढंगको फिर्ती हुने सम्भावना क्षिण रहेको बताएको छ।

प्रतिवेदनले दियाला र मोसुलमा जारी हिंसाका साथै बासरा र बग्दादमा भएका पछिल्ला घटनालाई उद्धृत गर्दै घर फिर्ता हुन चाहनेका लागि इराकको परिस्थिति अझै अस्थिर र हिंसात्मक रहेको प्रमाण हो भनेको छ।

सिरियाबाट फर्केका इराकीमध्ये अधिकांश आफ्नो घर फर्कन सकेका थिएनन् किनभने तिनीहरूमाथि पुनः आक्रमण हुनसक्थ्यो। कतिपयले भने आफ्ना घरमा अन्य व्यक्ति बसेको र उनीहरूबाट फिर्ता लिन सकेका थिएनन्।

“मानिसहरू फिर्तिको दिगोपनबाट त्यति विश्वस्त छैनन्। बहुसंख्यक इराकी शरणार्थीहरू पर्ख र हेरको अवस्थामा छन्” जोर्डानस्थित युएनएचसिआरका प्रतिनिधि इमरान रिजाले वासिङ्टन टाइम्सलाई बताए। “त्यसकारण तिनीहरू फर्किरहेका छैनन्। फर्किनेको संख्या भने तुलनात्मकरूपमा कमै छ। त्यसकारण घरफर्केका मानिसले आफन्तहरू वा अन्यले भनेका कुरा जरुर सुनेका हुनुपर्दछ र उनीहरू मौकाको प्रतिक्षामा हुनसक्छन्” उनले भने।

धेरै आन्तरिकरूपमा विस्थापित इराकीहरू वेरोजगार छन्,

उनीहरूलाई खानेकुराको चाँजोपाँजो मिलाउन कठिनाई छ, तिनीहरू नराम्रा ठाउँमा बस्न विवश छन्, स्रोतसाधनको कमी छ, अत्यावश्यकिय सेवामा पहुँच लिन अत्यन्त कठिनाईपूर्ण अवस्था छ, प्रतिवेदनले भनेको छ।

आरआईको अनुसन्धानले इराकी सरकार त्यति इच्छुक नभएको र आफ्ना नागरिकको चाहनालाई सम्मान गर्न त्यति सक्षम नभएको देखाएको छ। यस मुलुकमा रकमको पहुँच प्रशस्त रहेपनि सरकारले मानवीय आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न आफ्ना महत्वपूर्ण स्रोतसाधनको प्रयोग गर्नेतर्फ क्षमता र राजनीतिक इच्छा देखाइरहेको छैन। यसैको परिणामस्वरूप सरकारले इराकी जनताका अधिलिखित विश्वसनीयता छैन।

विश्लेषकहरूले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले समेत जागरुकता नदेखाउने कारण भनेकै यस परिस्थितिलाई अमेरिकाको समस्या ठान्दछन्।

“धेरै दातृ सरकारहरूले यसै कारण इराकका विस्थापितको समस्यालाई पूर्णरूपमा आत्मसात गर्न चाहेका छन्” सन् २००८ को प्रतिवेदन “इराकका विस्थापित: कहाँ फर्कने?” मा ब्रुकिङ्स इन्स्टिच्युसनमा विदेश मामिलासम्बन्धी गैर-आवासीय बरिष्ठ फेलो रोबर्टा कोहेनले बताए।

“मलाई विश्वास छ कि मुख्य कारण नै यस संकटकमा सम्बन्धमा भनेजति ध्यान गएको छैन किनभने हामीले इराकीहरूलाई शरणार्थी शिविरमा बसिरहेको देखेका छैनौं” अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकार कानुन भेला तथा मानव अधिकार एवं मानवीय कानुन केन्द्रद्वारा गत मार्चमा आयोजित सम्मेलनमा सम्बोधन गर्दै कांग्रेस सदस्य एल्स एल. हेस्टिङ्सले भने।

“अम्मान, दमास्कस, कायरो र बेरुजस्ता सहरमा तिनीहरू छरिएर रहेका घुमन्ते मानिस हुन्। यसै एउटा तथ्यले मानवीय संकटलाई अन्तर्राष्ट्रिय समुदायमा अन्ततोगत्वा अदृश्य बनाएको छ।”

सरकार र अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले पर्याप्त सहायता प्रदान गर्न असफल भएको कारण सबै लडाकुहरूले आफू नियन्त्रित छरछिमेक र सहरमा सामाजिक सेवा प्रदान गरेर स्थानीय आधारमा सुधार गरिरहेका छन्, प्रतिवेदनले चेतावनी दिएको छ। हेजबोल्लाह जस्तै कार्यक्रममार्फत शिते सद्विस्त अभियानले समेत मुलुकमा मुख्य सेवा प्रदायकको रूपमा स्थापित गरेको छ।

यसैगरी, शिते र सुन्नी समूहहरूले दुःखमा बाँच्न विवश मानिसहरूलाई खाद्यान्न, इन्धन, विद्युत, लत्ताकपडा र पैसा उपलब्ध गराएर आधार र समर्थन बटुलीरहेका छन्। यी लडाकुले इराकमा ठूलै सहायतामा अर्ध एकाधिकार स्थापित गर्नुका साथै तिनीहरूले विस्थापित इराकी समेत नागरिकलाई आफ्ना लडाकुमा भर्ना गरिरहेका छन्।

आरआईले विस्थापित र अन्य जोखिममा परेका इराकीको मानवीय आवश्यकतालाई सम्बोधित गर्न योजना कार्यान्वयन गर्न इराक सरकार समक्ष आह्वान गरेको छ। यसले आप्रवास मन्त्रालय जस्ता सम्बन्धित मन्त्रालयलाई सुहाउँदो मानवीय कार्ययोजनामा सहायता गर्नेगरी प्राविधिक परामर्श सेवा दिन अमेरिका समक्ष माग गरेको छ।

यद्यपि प्रतिवेदनले संकटसम्बन्धी हालैको राष्ट्रसङ्घीय ध्यानाकर्षणतर्फ हेर्न आग्रह गर्दै यसले इराकी सरकार र अमेरिकाले विश्व निकायलाई स्थानीय तहमा सञ्जाल विस्तार गर्न स्वागत एवं सहयोग गर्नुपर्ने बताएको छ।

एसियाली राष्ट्रहरूमा जन्मदर न्यून हुँदैछ

– तलिफ दिन

संयुक्त राष्ट्रसङ्घ (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – एसियालाई विश्वकै सबैभन्दा ठूलो र अत्यधिक जनसंख्या रहेको महादेशका रूपमा चिनिन्छ। यहाँ चार अर्ब १० करोडभन्दा बढी मानिस बसोबास गर्दछन् जुन विश्वको जनसंख्याको ६० प्रतिशतभन्दा बढी हो।

एसिया प्रशान्त क्षेत्रको हालै सार्वजनिक तथ्याङ्कीय वर्षपुस्तकले एसियाका चीन, सिङ्गापुर, श्रीलंका र थाइल्याण्ड समेतका १६ वटा मुलुकमा प्रतिस्थापन तहभन्दा न्यून प्रजनन दर रहेको देखाएको छ। तर अफगानिस्तान, बंगलादेश, कम्बोडिया, भारत, लाओस, नेपाल, पाकिस्तान, फिलिपिन्स, ताजकिस्तान र टिमोर लेस्टजस्ता केही मुलुकमा प्रति महिला प्रजनन दर ३.० भन्दा माथि छ।

सन् २००० देखि यस क्षेत्रको जनसंख्या बृद्धिमा १.१ प्रतिशतले कमी छ: यो विश्वका विकासशील मुलुकबीच सबैभन्दा न्यून हो। न्यून जन्मदरसँगै यहाँ मृत्युदर समेत घट्दो छ।

वर्षपुस्तकमा भनिएको छ, “एसिया प्रशान्त क्षेत्रमा मृत्युदरमा कमी हुने क्रम निरन्तर छ र दम्पतिले थोरै केटाकेटी जन्माउन

थालेकोले जन्मदरमा समेत तीव्ररूपमा कमी आएको छ।”

“जापानजस्ता मुलुकमा उमेर ढल्केका मानिस रहेको कुरासँग परिचित छौं तर त्यस्तै स्थिति एसियाका धेरै अन्य मुलुकमा समेत देखिएको छ”, एसिया प्रशान्त आर्थिक तथा सामाजिक परिषद् (एस्क्र्याप) का कार्यकारी सचिव एवं राष्ट्रसङ्घका उप-महासचिव डा. नोलीन हेजर बताउँछिन्। “कूल प्रजनन दर २.१ को विस्थापन दरभन्दा तल पुग्नासाथ जनसंख्या घट्न लागेको कुरा हामी भन्न सक्दछौं” उनले भनिन्।

भविष्यमा यस्तो प्रवृत्तिले निरन्तरता पाएमा के हुन्छ भनी सोधिएको प्रश्नमा राष्ट्रसङ्घीय जनसंख्या कोषका वेर्नर हागले गत दशकमा यस क्षेत्रको बृद्धिमा कमी आए पनि एसियाको जनसंख्या बढ्दै जाने आईपीएसलाई बताएका छन्।

“अफ्रिकाको तीव्र जनसंख्या बृद्धिका कारण एसियाको विश्व जनसंख्या अनुपातमा कमी हुने देखिए पनि एसियामा बहुसंख्यक मानिस बसोबास गर्नेछन् (सन् २००९ मा ६० प्रतिशत र सन् २०५० मा ५७ प्रतिशत)” युएनएफपिएका प्राविधिक विभागका

निर्देशक हागले बताए। जनसंख्या बृद्धि सम्बन्धमा विश्वव्यापी वित्तीय संकटको सम्भावित प्रभावका विषयमा सोधिएको अर्को प्रश्नमा उनले यस संकटले यी विश्वव्यापी प्रवृत्तिमा महत्वपूर्ण प्रभाव नपर्ने बताए।

“तथापि, संकट यथावत रहेमा र महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा न्यून पहुँच रहेमा यसले केही मुलुकलाई प्रभावित गर्नसक्छ” उनले थपे।

यसैबीच, यस क्षेत्रमा आप्रवासले समेत जनसंख्या प्रवृत्तिमा प्रभाव पार्दैछ। वर्षपुस्तकका अनुसार, जन्मदर घटेको कारण उत्पन्न असरलाई आप्रवासले बल दिएको छ।

एसिया प्रशान्त क्षेत्रमा छिमेकी मुलुकबीच यताउता गरिरहने मानिसका कारण कूल जनसंख्याको १.२ प्रतिशत अर्थात् पाँच करोड मानिसहरू अन्य देशमै जन्मेका छन्। ती मानिसहरू सिङ्गापुर र

हडकडजस्ता धनाढ्य अर्थव्यवस्था भएका मुलुकमा काम गर्दछन् ।

वर्षपुस्तकले प्रशान्त क्षेत्रका साना देशहरूले आफ्नो जनसंख्याको उच्चतम अनुपातलाई गुमाउँदै आएको बताएको छ जहाँ आप्रवासी जनसंख्याको दर १५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी छ । युएनएफपिएका हागले एसियामा कूल आप्रवास जनसंख्या वृद्धिमा केही मात्र असर पार्नेछ । चीन र भारतमा प्रति १,००० मा २ को दर रहेको र यो क्षेत्रीय दरभन्दा अझ कम छ ।

श्रीलंकामा उच्च नकारात्मक आप्रवास दर देखिएको छ तर सिंगापुरमा उच्च सकारात्मक कूल आप्रवास छ । खासगरी सिंगापुर, हडकड, मलेसिया र अस्ट्रेलियाजस्ता मुलुकमा वित्तीय संकट र रोजगारी गुमेपछि आप्रवासमा नकारात्मक प्रभाव पर्दछ कि भन्ने सम्बन्धमा सोधिएको प्रश्नमा उनले अधिकाँश

आप्रवासी कामदारको जीवनमा नाटकीय प्रभाव पर्न सक्ने बताए ।

“वित्तीय संकट छताछुल्ल भएमा मानिसको घुमफिरमा दुई किसिमले वृद्धि हुन्छ: विदेशमा आप्रवासी भएकाहरू आफ्नो रोजगारी गुमाएर घर फर्कन्छन् र स्वदेशमा रोजगारी गुमाएकाहरू कामको खोजीमा विदेशतर्फ जान्छन्” हागले बताए ।

“थोरै रोजगारी खुला भएकोले विदेशमा रहेका आप्रवासीले कठिन अवस्था र विभेदको सामना गर्नुपर्ने हुन्छ जसका कारण कागजपत्र नहुने, असुरक्षित यात्रा र आफैलाई जोखिममा पार्ने अवस्थामा बढोत्तरी हुनसक्छ” उनले बताए । उनले विश्व वैकले सन् २००९ मा पहिले गरेको अनुमानको तुलनामा आप्रवासीले पठाउने विप्रेषणमा ५ देखि ८ प्रतिशतबाट खस्केने अनुमान गरेको बताए ।

सन् २००८ मा दक्षिण एसियाली मुलुकतर्फ प्रवाहित विप्रेषणमा कमी आएको छ र यो सन् २००९ मा अझ बढोत्तरी हुने अनुमान

छ । खाडी मुलुकबाट विप्रेषण न्यून भएका कारण दक्षिण एसियामा खासरूपमा जोखिम हुने अनुमान गरिएको छ, उनले भने । एसिया र प्रशान्त क्षेत्रका विकासशील राष्ट्रहरू आफ्ना उत्पादनको निर्यातका लागि बजार समाप्त भएर मुलुकभित्र पूँजी भित्रन नसकेका कारण अन्य विकासशील मुलुकभन्दा बढी जोडले प्रभावित भएका छन् ।

अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका अनुसार चीन र भारतका साथै कोरिया, मलेसिया, हडकड, सिंगापुर र थाइल्याण्ड समेतका ठूलो अर्थव्यवस्था भएका मुलुकको सन् २००९ को वृद्धिदरमा न्यूनता आउनेछ ।

हागले आर्थिक संकट र बढ्दो बेरोजगारीका कारण एसिया र प्रशान्त क्षेत्रमा गरिब मानिसको संख्यामा वृद्धि हुने बताए । “विश्वमै एसिया प्राकृतिक-विपत्तिग्रस्त क्षेत्र रहेकोले वित्तीय संकटको प्रभावलाई जलवायु परिवर्तन, खाद्यान्नको कमी र बढ्दो मूल्यले अझ समस्यामा पार्नेछ ।”

बाट : नेपाल प्रेस इन्स्टिट्यूट
थापाथली-७०७ प्रशुतिगृह मार्ग
पोष्ट बक्स नं. ४१२८, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ४-२६४१५५, ४-२६६४१८
फ्याक्स नं. २६४१५४

लाई : _____

